

## МОЕТО МНЕНИЕ ЗА ДНЕШНАТА БЪЛГАРСКА ПОЕЗИЯ И ЗА НЕЩО ДРУГО

*Мартин Хаг (Норвегия)*

Вярвам, че ще интересува българските читатели, които отдавна ценят Ибсен, да узнаят, че мислите му между другото са били насочени към България, когато е писал „Когато ний мъртвите възкръснем“. Главното действащо лице от женски пол, Ирена фон Сатов, носи презимето на втория си съпруг, един русин, притежател на златни мини в Урал. А пък първият и съпруг е бил „южно-американец. Висш дипломат“, се казва в окончателната версия на Ибсен. Но в първата скица е казано, че той е бил „русин“, а в един среден вариант, че „той беше дипломат, висш български дипломат“.

Защо „български“? Моята теория е, че първоначално Ибсен е мислил да направи алюзия за българина Инсаров от романа на Тургенев „В навечерието“. Но Ирена, която може би е „тургеновска“ жена, е по-скоро фатална жена, като Ирена в „Дим“, отколкото „силна“ жена, като Елена във „В навечерието“. Ето защо Ибсен накрай е махнал понятието „български“. (Аз се занимавам по-подробно с това положение в една голяма студия, „Тургенев в духовния живот на Норвегия“, която тъкмо довърших.)

Друг голям норвежки писател, Кристиан Елстер (1841—1881), е писал в една своя статия в 1873 година за „българина Инсаров“, че той е бил „човек без артистичен усет, без никакви поетични склонности, но енергичен, горещ и смел по природа, който живее и диша само с една единствена мисъл: освобождението на отечеството си“. Това е характеристика, написана с възхищение и води направо към един от главните герои на романа на Елстер „Слънчеви облаци“ (1877 г.) — търговецът на риба Холт, който е зает в практическа дейност за своето отечество Норвегия. Руският изследовател Карл Тиандер забелязва също там, че Елстер е дарил Холт „с една черта на Инсаров, като споменава за неговия патриотичен и свободолюбив нрав“. (Виж книгата „Тургенев в датския духовен живот“, Копенхаген 1913 г.).

Всеки българин ще знае, че характеристиката на Елстер за Инсаров като човек „без никакви поетични склонности“ съответствува достатъчно на героя на Тургенев, но не на неговия български образец и прототип — Николай Катранов, чиято съдба била известна на Тургенев от разказа на Каратаев, който имал случай да прочете. Напротив, Катранов бил човек с поетични склонности.

Трети норвежки писател, нашият най-голям неоромантик, Сигбьорн Обстфелдер (1866—1900), е написал в 1899 г. един очерк под заглавие „Пръв пролетен ден“, където дава известна представа за живота в Париж. Очеркът има поетично-реалистичен, „тургеновски“ акцент. И изведнъж избухва „азът“ на очерка: „Ето моят българин! По-нататък се казва: или румънец, или сърбин, или какъвто е той сега.“ Тези думи сигурно се дължат на собствено преживяване,

няма съмнение, че самият Обстфелдер е срещнал някой човек от Балканския полуостров, който му е направил впечатление: в неговия очерк „моят българин“ придобива символично значение. Като образ той е именно духовно родствен на Тургеневия Инсаров — българинът, който е придобил значение за литературата на много страни, в норвежката литература между другото за писатели като Ибсен, Елстер и Обстфелдер. Тези писатели са търсили герой, но не винаги са го намирали в собствената си страна. Вместо това те били инспирирани от българина Инсаров.

Естествено е за мен да навляза в гореказаните литературни факти, в тази статия, написана по повод на това, че през 1969 г. навършват 25 години от освобождението на България. Професор Пантелей Зарев ме замоли конкретно да кажа няколко думи за моята среща със съвременната българска култура и литература. Нека читателите ме извинят, че сега ще ги занимава малко със себе си. Но като разкажа за какво аз самият съм писал, ще могат също да добият представа за собственото ми „мнение“.

От 1960 година досега публикувах редица статии за българската литература, особено за лириката в норвежки и скандинавски вестници и списания (вестниците „Фрихетен“, „Дагбладет“, „Арбейдербладет“ и „Верденс ганг“, списанията „Скандо-славика“ и „Виндует“). Писах за отношението на Вапцаров към Маяковски. Публикувах статии за Павел Матев, Лиляна Стефанова, Пеньо Пенев, Божидар Божилов и Георги Джагаров. Работих върху една българска лирична антология, която вероятно ще излезе през 1970 г., в която има освен поемата на Гео Милев „Септември“ и стихотворения от Матев, Божилов, Левчев и Башев, за да спомена само няколко поети.

По мое мнение Божилов и Левчев са двата най-големи таланти в днешната български лирика. Но последните десет години бяха в много отношения един богат период и аз срещнах много неща, които ме зарадваха в българските вестници и списания.

Вярвам, че ще направи сензация в целия свят, ако и съвременната българска поезия, особено лириката, стане по-известна в чужбина. Да се надяваме, че тя ще стане такава постепенно. Самият аз, според възможностите си, ще допринеса за това. Но като литературен изследовател аз се интересувам от културните и литературни връзки в течение на години. Например скоро моите статии за „Ибсен и Вапцаров“ и за „Ибсен в България“ ще излязат в литературното списание „Едда“.

## СТРЕМИТЕЛЕН РАСТЕЖ

*Виталий М. Озеров (СССР)*

Стремителен растеж — с тези думи бих охарактеризирал развоя на литературата и литературната наука в Народна република България.

Пред нашите очи, с всяка изминала година българската литература завоюва все нови и нови идейно-художествени постижения. С какво тя ме привлича лично мен? В най-хубавите произведения разширяването на тематиката, задълбочеността на обобщенията, вниманието към психологията на трудовите хора са неотделими от чувството за исторически оптимизъм, от разбиране драматичността на борбата, от жизнуетвърдителния патос. Именно такова чувство ме обзе